

PEST-BUDAI SZÁLLÓK EMLÉKEIBŐL 3.

Szálloda a Tigrishez

Európa Szálló

Szálloda István Főherceghez

A Tigris Szálló

A múlt század negyvenes éveitől kezdve végre megdőlt a rosszízű mondás érvényessége, hogy „Bécsnél véget ér a művelt világ.” Az Európa-szerte elhatárolódó romantikus szemlélet is fokozta a magyarság iránti rokonszenvet. Sok külföldi fordult meg Pest-Budán. Lipcsében, Párizsban, Londonban, Berlinben megjelent útleírásokban böngészhetünk, amelyek dicsérik a testvér-fővárost. És méltatják szállóinak előnyeit, meglepően magas színvonalát is. Az új, sajátosan magyar neoklasszicista stílusú középületek, paloták szépségével vetekednek a városképbe harmonikusan

beleilleszkedő szállóépületek, hiszen ezek is a legnevesebb építészalkotásai.

A kibontakozó Pest egyik új gócpontja az épülő Lánchíd környéke lett, s így szálló is több épült fel a közelében.

„Az építésben előrehaladó pompás Lánchídhöz közel, a Leopold város legszebb részében nyitják meg a harminc szobás három emeletes vendégpalotát”: a *Tigris*t, 1840 novemberében.

Jelentéktelen elődjét lerombolta az árvíz, de az új szálló, Hild József alkotása, „minden tekintetben bevégzett”. Hosszabb méltatást közöl róla a Jelenkor, a Hírnök, a Pesther

Tageblatt és még számos napilap. Dicsérik berendezésének pompáját, különleges ütőóráját. „Kávéháza látványosság, olvasószobájában a legodlogatottabb újságlapokat találhatja a vendég. Éttermében művészi freskók gyönyörködtetnek”; az egyik cikkíró aggódik is, hogy a pipázó urak „rút büzü füstjökkel e gyönyörű tündércsarnokot tönkreteszik”. A hírlapok a kényelmet szolgáló korszerű berendezési tárgyakról is írnak, mint amilyen „az elmés csöngettyűhúzó készülék és a minden emeleten működő kutak”.

Kohl J. G. útikönyve „páratlan nyelvi tapasztalata nyomán” a kony-

Az egykori Tigris Szálló épületének kapuja fölött ma is látható a fekvő tigris szobra

Mikszáth Kálmán 1890-ben

SAJTÓFIGYELŐ

MAJSTER
KÉZŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-058, 337-748, 349-726

1975 JAN 1

BUDAPEST

hát dicséri és a „szállók koronája”-ként emlegeti a Tigrist, melynél Párizsban sem kívánhatna szebbet.

Az évek folyamán újabb, modernebb szállók vették át az elsőbbséget; a Tigrist a másodosztályúak közé sorolták. Többször átalakították. Végül bérház lett belőle. A ház ma is áll (Münnich Ferenc u. 5.), de nemes vonalait eltorzították az átépítések során. A kapu fölött lustán fekvő tigrist — bár vastagon belepte az idő pora — még láthatjuk!

★

Közvetlenül az épülő Lánchíd pesti hídfője előtt tekintélyes,

Az Európa Szálló

A Magyar Vendéglátóipari Múzeum gyűjteményéből

Az István Főherceg Szálló 1891-ben

A „Mikszáth szoba”
ünnepélyes megnyitására rendezett lakoma
1894. október 6-án.

Étrend.

Palóczleves.

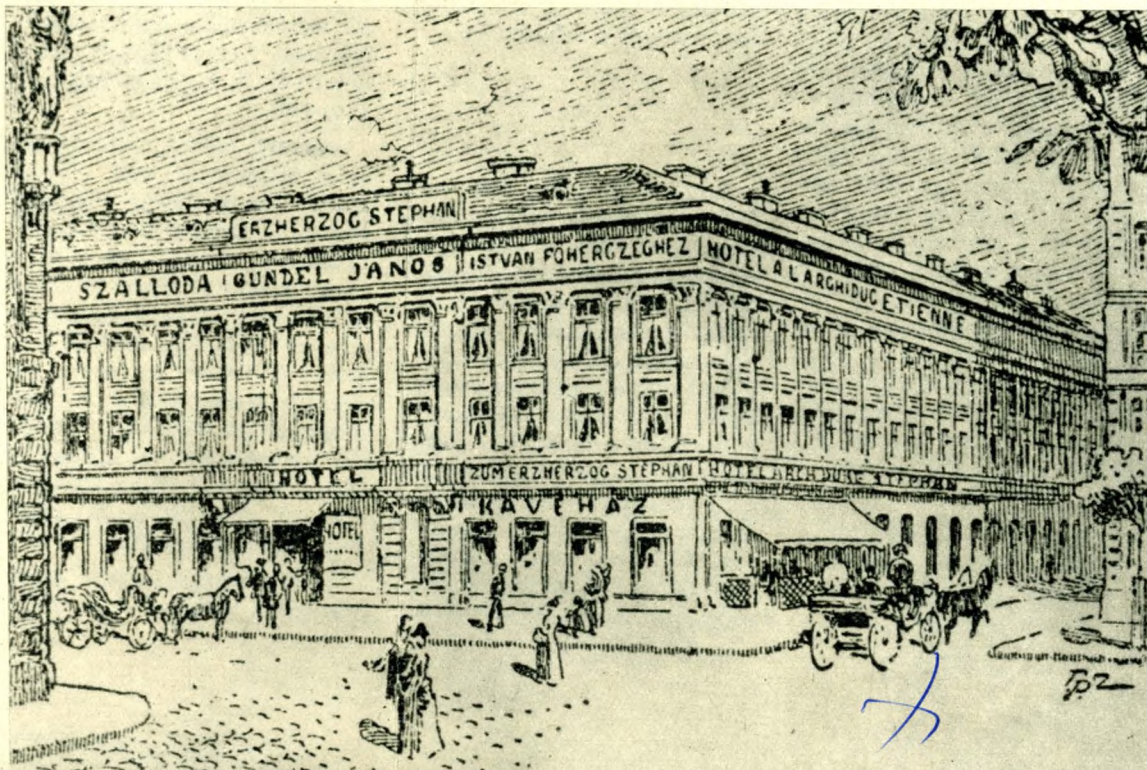
Lobinai süves hal.

Tól alyasiak haluskája.

Brézo ludak Mikszáth módra.

Salam b a kalitkába.

A mi a lelket megédesíti.

szép teret alakított ki Hild József. A „felső” hajóállomás mellett lévén, akkor Kirakodó tér volt a neve (ma: Roosevelt tér).

Szemben a hid pilléreinek emelkedő diadalívvel állt a Hild építette Ullmann—Wieser ikerpalota. Előbbinek tizenkét évig bérelte első emeletét (nem törődve azzal, hogy minden főrend sajátjában lakik) Széchenyi István. Ebben a házban akart lakni, hogy a hídépítkezést szemmel kísérhesse. Ha Pesten volt, órákig állt az ablaknál. Szakértő figyelemmel nézte és magyarázta feleségének a munka mozzanatait, hallgatva közben az új gőzösök dohogását. János-napon elnézegette a Dunán leereszkedő fényeket: a halásznak a népszokás szerint vízre bocsátott lámpáscskáit. Máskor az ablaküveghez szorított homlokkal töprengett a haza sorsán s azon: vajon az új híd forgalma az ország egészséges vérkeringését előbbre segítheti-e majd? Azután nem jelent meg többet az ablaknál — 1848-ban Döblingbe szállították.

Az ikerpalotának pedig megkezdődött második élete. Egybeépítve, Európa elrablását ábrázoló attika szobráról elnevezve, megnyílt benne az *Európa Szálló*. Egyik nevezetessége felső világítású, pompás díszterme volt. „*A bejárattal szemben Marco Casagrande finom lendületű domborműve ékesítette a terem falát*”: a velenicei mester a múzsákkal körülvett Apollót ábrázolta. A hatalmas helyiséget két oszlopsor tagolta három részre, oldalfalait freskók ékesítették. A teremben hangversenyeket, műsoros estélyeket, sőt „táncvigalmakat” is tartottak.

1873 májusában Viktória királynő fia, Albert Eduárd walesi herceg tiszteletére rendeztek kétszáz személyes bált az Európában. Ragyogtak a gázcspillárok, illatoztak a vendég kedvenc virágai: a rózsák, és üdvözlésképpen felhangzott az angol himnusz. Suhogott a tafota, szikráztak az ékszerrek. Az ünnepelt a táncból is kivette a részét, járta a francia négyest, s a nemrég divatba jött Strauss-keringőt, a szédítő új táncot, mely:

„Könnyű mint a képzelet,
Lebben mint a víg pacsirta
Vadvirágos rét felett...”
(Ábrányi Emil)

A sajtó arról is beszámolt, hogy Duchange vendéglős (akiről még a rossznelyvű Müller újságíró rigmusa is azt írta: „der Franzos gibt viele gute Bissen”) remek hideg büféje milyen meglepetést jelentett. A bálteremmel szomszédos étteremben a hatalmas patkó alakú büféasztal szinte roskadozott a (legnagyobb részben hazai) finomságok terhe alatt. A sokféle rák, hal közül egy óriási fogas emelkedett ki. A pástétók, kocsonyázott pecsenyék, rózsaszín sonka közt üde salátafélék tarkállottak. Volt ott mindenféle vad; ropogósra sütve vagy galantin formájában malac, pulyka, poulard. Tortaremekek, magyaros farsangi és habos indus fánk. A megrakott ezüsttálak mögött asztaldíszek, gyümölcscsel megrakott emeletes „Aufsatz”-ok, virágcsokrok magaslottak. Töltötték a pincérek a neszmélyit, tokajit, somlait és jeges vödörökben ott vártak nyitásra a pezsgők. Közben „a népzenekekar magyar nótákat muzsikált.”

A magasrangú vendég, elragadtatva a magyar vendéglátástól, meghatva köszönte azt meg. Igyekezett néhány magyar szót is megtanulni. Másnap magyaros posztómentét rendelt magának és visszaigérkezett öszre...

A csillogás később alábbhagyott. A szálló elkopott, majd 1887-ben megszűnt. Névadó szobrát eltávolították, s a rendőrkapitányság rendezkedett be épületében. A második világháború alatt nagyrészt romba dőlt.

*

A harmadik szálló, amelyet a híd megnyitásával várható forgalom hozott létre, a nádor fiáról elnevezett *István Főherceg* szálloda volt. Míg a szomszédos Európában a vendéglátás vidámabb része zajlott, ezt a szállót a választékos finomság mellett a csendes légkör jellemezte. 1846-ban a megnyitását beharangozó cikkek kedvező fekvését hangsúlyozták, a két étterem és a négy szalon izléses berendezését, a reggeliző teraszáról nyíló csodás kilátást a túlsó partra s a Dunán föl a szigetéig. (Az Akadémia csak két év-

tizeddel később épült eléje.) A szálló Zitterbarth Mátyás alkotása volt; két Hild-épület között belesimult a Kirakodó tér klasszikus körvonalaiba. Az épületet — külsején csak kevés változás történt — ma is megnézhetjük (Akadémia u. 1.).

A szabadságharc sok emléke fűződik a szálló falaihoz. 1848 szeptemberében az István Főherceg egyik vendéglői helyiségében toborozták a honvédhadsereget. Petőfi Sándor március 21-e óta már szerepelt a nemzetőrség névsorában („*lakása: Lövész u. 391, foglalkozása: koszorús költő*”), szeptember 8-án pedig, amikor az Egyenlőség Társulat a honvédhadsereg szervezését megkezdte, tüzérnek jelentkezett. Kapitányi rangban vették fel. Ettől a naptól kezdve rendszeresen gyakorlatozott az Újépület udvarán. Ellenségei közben támadták: „... *ropant kardod, mellyel a márciusi napokban annyit csörömpöltél, még hüvelyében rozsdásodik?*” De hát éppen Petőfi, kiben tökéletes volt a szavak és tettek egysége, fukarkodna vérével? Barátai, tisztelői hiába óvták, hogy tollal többet tehet a hazáért; csak várandós feleségét akarta biztonságos helyre vinni, s közben már jelentkezett a honvédhadseregbe, az István Főhercegben.

A szabadságharc hősei közül többen voltak a szálló lakói. Emlektábla hirdeti, hogy itt lakott Bem József 1848 novemberében, mielőtt Erdélybe ment. Egy másik márványtábla arról tanúskodik, hogy Klapka György tábornok itt élt évekig és itt halt meg 1892-ben.

Mikszáth Kálmán és baráti köre a kilencvenes évek elejétől kezdve járt az István Főherceg éttermébe vacsorázni. Az akkori tulajdonos, Gundel János nagy tisztelője volt az írónak és külön termet rendezett be társaságának, amelyet *Mikszáth-szobának* neveztek el. Két ablaka közé az író életnagyságú képe került. A szoba megnyitására különleges étrenddel kedveskedett a házigazda, amelynek egyes fogásait Mikszáth műveiről nevezték el (a „palóc leves” ma is népszerű).

Az író nagyon szerette ezt a helyiséget. „*Mélyen bent ült a*

foldszinten, úgy, hogy ablakai alig egy-két lábnyira voltak az utca kövezetén felül, formája hosszúkas volt, bolthajtásos tetőzettel. Talán mély ablakaiért, talán különös boltozatáért egy hajó kabinjához hasonlított... A gomolygó szivarfüstben a szellőztető porgettyű zúgott, prüsszögött, mialtál a szoba még jobban hasonlított a hajóra, melynek kerekei zúgva zakatolnak” — meséli Mikszáth Kálmáné visszaemlékezéseiben. „*Úgy vagyunk, mintha utaznánk*”, mondogatta Mikszáth.

Jártak ide politikusok meg írók, közöttük Jókai is. Született itt sok világboldogító eszme — amelyek meg nem valósultak... Aki pedig jártában-keltében érdekes történeteket hallott, vacsora közben elmesélte. Így Mikszáth sok novellájának, regényének egy-egy mozzanata itt hangzott el. „*Így hozta gróf Pongrácz Károly Beszterce ostromának tárgyát: a különködő nedeci várúr viselt dolgait; Bernáth Dezső pedig Buttler gróf regényes szerelmének történetét*” (a Különös házasság témáját).

De nemcsak eszméket és témákat hordtak ide, hanem „*Magyarország legízesebb harapnivalóit is. Sertésaprólkot, galócákat, pisztirángokat, ritka vadakat: muflonokat, szarvasokat, foglyokat és tuzokokat*.” Azelőzékeny házigazda, Gundel János, a finom falatokat nyomban el is kisértette vendégei számára. Az étterem népszerűsége nőttön-nőtt.

Mignem egyszer Pongrácz gróf arról panaszkodott, hogy kicsi fekete legyeket lát szállingózni maga előtt, s amikor elkergetné azokat — nincsenek is legyek... Pár napra rá meghalt. Rövid időn belül többen követték. Talán babonás félelem fogta el a baráti kört, de egyre kevesebben tértek be ide — a társaság feloszlott.

Azután híre jött, hogy a szálló megszűnik. Mikszáthné hazavittette férje arcképét. A lapokban emlékezősek jelentek meg; az egyikben Mikszáth búcsúztatta a szállót és a róla elnevezett szobát, amely „*fölkerekedik és átmeleg a mulandóságba*.”

Konrádné Gálos Magda dr.